

МОВОЗНАВСТВО. ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВО

УДК 81'373.237:305

Михайло ГІНЗБУРГ

ПРОФЕСІЙНІ НАЗВИ ЯК ДЗЕРКАЛО ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

Розглянуто мовні аспекти забезпечення гендерної рівності в професійній сфері й зокрема творення та вживання у фахових текстах професійних назв у жіночому та чоловічому роді

Ключові слова: професійна назва, гендерна рівність, жіночий рід, чоловічий рід

«Правда, наші жінки не так-то давно взялися до громадської роботи та й тому-то ця мішанина назв. Але, на мою думку, треба би цю нестачу справити. Переживши свій вік на селі, звикла я до того, що селяни ніколи не кажуть “склепар”, “поштар” чи “директор”, якщо це становисько займає жінка, але називають (на мою думку, правильно): **склепарка, поштарка, директорка, молочарка** і т. п., а там: Кругльячка, Шекеричка, Блажкевичка, Кунчиха і т. п.

Належало б отож і в письмі ці назви усталити, а то виходить трохи смішно: начальна **редакторка** і **видавць О. Кислевська**».

Іванна Блажкевич, голова «Жіночої громади», кооперативна діячка, письменниця, 1931 рік (цитуюмо за [16, с. 121])

Стаття 24 Конституції України [12] гарантує всім громадянам рівні права незалежно від статі, тобто рівні можливості жінок і чоловіків «у громадсько-політичній і культурній діяльності, у здобутті освіти і *професійній підготовці, у праці та винагороді за неї*» (тут і далі наше виділення – М. Г.). На її виконання 2005 року було прийнято спеціальний Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» [11], стаття 4 якого передбачає гендерно-правову експертизу чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів на їх відповідність «принципу забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Проте для неформального проведення такої експертизи треба розробити відповідні методики, зокрема щодо правил уживання термінологічних назв осіб у жіночому (далі – жін. р.) чи чоловічому (далі – чол. р.) роді.

Зауважимо, що задекларована юридична рівність не означає досягнення фактичної рівності. Саме тому й сьогодні в Україні вельми актуальним є забезпечити жінкам і чоловікам, незважаючи на біологічні відмінності, рівні можливості для власної самореалізації у професійній

сфері, а для цього, перш за все, потрібно позбутися стереотипних уявлень про роль жінки і чоловіка у професійній сфері.

Науковці мають чітко розрізнити два поняття:

– **стать** (*англ. sex*) як сукупність анатомо-фізіологічних ознак організму, що забезпечує відтворення потомства і дає змогу розрізнити чоловічі й жіночі особини [3, с. 1387];

– **гендер** (*англ. gender* – рід) як соціально-рольовий статус, соціальні можливості людини (жінки чи чоловіка) в усіх сферах життєдіяльності, в освіті, у професійній діяльності, у доступі до влади, у розподілі сімейних ролей, у репродуктивній поведінці тощо.

Отже, перше поняття суто біологічне, а друге ввійшло в науковий обіг із соціології.

Гендерну асиметрію у професійній сфері (тобто нерівність шансів жінок і чоловіків у професійній підготовці, у праці та, відповідно, у винагороді за неї), зумовлену традиційними уявленнями про їхню призначеність, відбиває мова (як загальнозживана, так і фахова), консервуючи у професійних назвах патріархальний поділ професій на «чоловічі» і «жіночі». До початку ХХ ст. професійна діяльність більшості жінок обмежувалася родиною та певними суто «жіночими» професіями. Відповідно переважну більшість найпрестижніших професій виконували лише чоловіки, і тому ці професії вважали «чоловічими», а їхні назви існували тільки в чол. р., наприклад: *президент, міністр, академік, ректор, педагог, кандидат, хірург, енергетик* тощо. Назви суто «жіночих» професій вживали лише в жін. р., наприклад: *ворожка, мереживниця, нянька, покоївка, праля*, а відповідних слів чол. р. не існувало.

На жаль, певні «патріархальні» уявлення частково відбиває і чинний в Україні з 01.11.2010 нормативний документ – класифікатор професій (далі – КП) [8], структура якого ґрунтується на Міжнародній стандартній класифікації професій (ISCO 88: International Standard Classification of Occupations/ILO, Geneva). Правові наслідки правильності поданих у ньому **професійних назв робіт**¹ українською

¹ **Робота** – певні завдання та обов'язки, що їх виконувала, виконує чи повинна виконувати одна особа. Робота є статистичною одиницею, яку класифікують відповідно до *кваліфікації*, необхідної для її виконання. **Кваліфікація** – здатність виконувати завдання та обов'язки відповідної роботи. У дипломі спеціаліста (молодшого спеціаліста) чи іншому документі про професійну підготовку *кваліфікацію* зазначають через назву *професії* (інженер-механік, економіст, токарь, секретар-стенографіст тощо). Кваліфікацію визначає рівень освіти та спеціалізація (щоб задовольнити застандартизовані вимоги до дефініцій, узяті з [8, розділ 3])

мовою важко переосізнити, оскільки саме відповідно до цих назв на підприємствах, в установах та організаціях мають уносити записи про роботу до трудових книжок працівників та інших документів, нараховувати стаж тощо.

У роботі Я. В. Пузиренко досліджено першу версію цього класифікатора ДК 003-95 [7] і показано, що в ній переважну більшість уміщених професійних назв робіт (99,46 %) подано тільки у формі іменника чол. р. і лише 0,54% назв – у формі жін. р., причому розподіл робіт на «чоловічі» та «жіночі» не можна вважати послідовним [18, с. 39]. Ці тенденції, на жаль, збережено у версії класифікатора 2005 року і частково у сучасній версії 2010 року. В основних положеннях ДК 003:2010 задекларовано, що «у КП професійні назви робіт наводяться **у чоловічому роді**, окрім назв, які застосовуються **виключно у жіночому роді** (друкарка, економка, нянька, покоївка, сестра-господиня, швачка)» (наше виділення – М. Г.) [8, розділ 3].

Дійсно, у [8] лише у жін. р. подано професійні назви робіт, що не мають відповідників чол. р., наприклад:

- п. 5152 **ворожка** (жінка, що ворожить, знахарка²);
- п. 5121 **економка** (жінка, що веде хатне господарство в кого-небудь);
- п. 7432 **мерезживниця** (майстриня, що робить мерезживо);
- п. 7435 **модистка** (майстриня, що шиє жіночі капелюхи);
- п. 5131 **нянька** (жінка або дівчина, що доглядає дитину);
- п. 5142 **покоївка** (служниця, що прибирає кімнати та виконує деякі інші хатні роботи, крім готування їжі);
- п. 9133 **прачка** (робітниця, яка пере білизну);
- п. 3231 **сестра медична** (особа середнього медичного персоналу в лікувальних закладах);
- п. 4131 **сестра-господиня** (особа, що відає білизною, інвентарем, іноді – харчуванням у лікувальному закладі, будинку відпочинку тощо);
- п. 7436 **швачка** (майстриня, що шиє плаття та білизну).

дефініції виправлено граматично і стилістично зі збереженням змісту та обсягу понять – М. Г.). **Професія** – вид трудової діяльності, що потребує певних знань та навичок, набутих шляхом навчання і практичного досвіду.

² Тут і далі подано дефініції чи тлумачення професійних назв, які ми побудували, ґрунтуючись на загальномовних тлумачних словниках, переважно [3].

Порівняно з попередніми версіями КП деякі назви робіт жін. р., вилучено (наприклад, *кастелянка*) або замінено формами чол. р., наприклад:

манікюрниця – на *манікюрник* (п. 5141);

педикюрниця – на *педикюрник* (п. 5141);

стенографістка – на *стенографіст* (п. 4111);

секретар-стенографістка – на *секретар-стенографіст* (п. 4115).

Проте КП продовжує містити професійні назви робіт жін. та чол. р., які позначають різні рівні кваліфікації або різні професії (табл. 1).

Таблиця 1

Неспіввідносність професійних назв у жіночому і чоловічому роді

Жіночий рід	Чоловічий рід
п. 3232 <i>акушерка</i> (особа з середньою медичною освітою, що має право самостійно надавати медичну допомогу під час пологів)	п. 2221.2 лікар- <i>акушер</i> -гінеколог (лікар-фахівець з акушерства і гінекології)
п. 4111 <i>друкарка</i> (особа, що друкує на друкарській машинці) п. 4115 секретар- <i>друкарка</i>	п. 8251 <i>друкар</i> (робітник у друкарні)
п. 5132 <i>санітарка</i> (у лікарнях)	п. 6121 <i>санітар</i> (ветеринарна медицина)
п. 5132 <i>санітарка-прибиральниця</i> (у лікарнях)	п. 9132 <i>прибиральник</i> виробничих (службових) приміщень
п. 5132 <i>санітарка-буфетниця</i> (у лікарнях)	п. 5123 <i>буфетник</i> (працівник, що обслуговує буфет)

Отже, незважаючи на деякі уточнення, розробникам КП не вдалося досягти гендерної толерантності³, позбувшись у поданих професійних назвах робіт певних «патріархальних» уявлень.

На відміну від КП, який містить професійні назви робіт, словник [6] – це перший в українській лексикографії нормативний словник-довідник, який наводить назви осіб за видом діяльності. Зважаючи на це, він фіксує не лише традиційно «жіночі» назви (*доярка, друкарка, праля, нянька* тощо), а й назви осіб жін. р., співвіднесені з іменниками чол. р., а також назви чол. р., що виникли останнім часом від традиційно «жіночих» назв. Наприклад,

пакувальниця – жін. до *пакувальник* [6, с. 86];

манікюрник – чол. до *манікюрниця* [6, с. 71].

³ Оскільки в українській мові не прийнято позначати іменниками жін. р. осіб чоловічої статі, останні часто болісно сприймають, коли в накази та їхні дипломи і трудові книжки записують назви професій та посад у формі жін. р. (наприклад, *медична сестра*) [17, с. 41].

Проте з 2683 назв осіб співвідносними є лише 763, тобто 28,4 %. Зокрема словник не містить навіть таких поширених назв як *учителька* (*вчителька*), *викладачка*, *директорка*, наявних у загальномовних словниках (наприклад, у [3]) та в посібниках з культури мови (наприклад, у [25, с. 6-9]).

Отже, питання щодо усталення назв жінок за професією, яке піднімала ще 1931 року Ірина Блажкевич, досі не знайшло свого розв'язання, хоча тільки за останні 20 років його в різних аспектах досліджували та отримали цікаві результати такі мовознавці як Марія Брус [2]; Анатолій Загнітко [10, с. 148-157, 296-307], Анатолій Нелюба [13; 14]; Ярина Пузиренко [17; 18], Світлана Семенюк [19; 20] та інші.

Мета цієї статті – звернути увагу фахівців на мовно-термінологічні аспекти забезпечення гендерної рівності в професійній сфері щодо творення та вживання у фахових текстах (зокрема в **нормативних документах**) назв осіб за посадою, професією, званням тощо (далі – професійні назви осіб) у жін. та чол. р.

1. Офіційні назви посад, професій, звань та утворені від них професійні назви осіб.

На нашу думку, треба чітко розрізняти:

1) офіційні назви посад, професій, звань тощо, які не залежать від статі особи. Зважаючи на це, їх традиційно подають у чол. р., навіть коли йдеться про жінку. Наприклад:

прийняти Іванишину О. М. на посаду лаборанта;

звільнити Петришину І. О. від виконання обов'язків диспетчера (з наказів);

присвоїти почесне звання «Народний артист України» Куєк Кароліні Мирославівні (Ані Лорак) (з Указу Президента України);

2) професійні назви осіб, які мають усі ознаки назв осіб і в слов'янських мовах (зокрема українській та російській) різняться граматичним значенням роду, що відбиває стосунок до статі⁴. Серед професійних назв треба зокрема виділити:

2а) професійні назви конкретних осіб певної статі;

⁴ У новітній академічній граматиці української мови зазначено, що «у сучасних тенденціях стосовно родової категоризації іменника помітним явищем постає співвідносність назв осіб чоловічого й жіночого роду. Ця співвідносність є найтипівішим і найпродуктивнішим способом творення іменників на позначення осіб. Вона втілюється в суфіксальному різновиді афіксальної деривації. За допомогою суфіксів утворюються співвідносні іменники жіночого роду від іменників чоловічого роду на позначення осіб за фахом, суспільною діяльністю, національністю, територіальною належністю» [5, с. 91].

2б) **узагальнені** професійні назви осіб, тобто такі, що стосуються всіх жінок та чоловіків, що працюють / навчаються в певній установі, посідають відповідну посаду або мають певну професію, звання тощо. Можливі узагальнені професійні назви осіб, обмежені лише колом осіб однієї статі.

Проаналізувавши мовну практику, Я. Пузиренко виділила декілька підходів до називання жінок за посадою, професією, званням. Її класифікацію наочно подаємо на рис. 1 у формі схеми, узявши з [17] також основу для прикладів 1–5.

Рис. 1. Наявні підходи до називання жінок за посадою, професією, званням.

Спочатку розглянемо професійні назви конкретних осіб жіночої статі (2а). За консервативного різновиду традиційного підходу стосовно жінок послідовно використовують назви з граматично оформленим чол. р.⁵ (див. приклад 1 на рис. 1). Цей підхід сьогодні домінує у написанні посадових інструкцій, характеристик тощо. У крайніх

⁵ Мовне явище вживання стосовно жінок назв чол. р. за відсутності чи за наявності співвідносних назв жін. р. називають **маскулінізацією** (лат. masculinus — чоловічий), а уживання стосовно чоловіків назв жін. р. за відсутності чи за наявності співвідносних назв чол. р. — **фемінізацією** (від лат. femineus — жіночий). Прикладами фемінізації є записи у наказах, дипломах і трудових книжках чоловіків, які містять назви професій і посад жін. р. (наприклад, *сестра медична*), та таке рекламне оголошення: «Чоловіче! Сьогодні твій день бути господаркою». Через гендерні стереотипи **маскулінізацію** та **фемінізацію** сприймають по-різному. На відміну від **маскулінізації**, однією з причин якої є нібито престижність для жінки іменуватися назвою чол. р., **фемінізацію** часто використовують як засіб припинення [17].

проявах цього підходу (див. приклад 2 на рис. 1) дієслова минулого часу, прикметники та займенники формально узгоджують з назвою чол. р., хоча йдеться про жінку.

За нейтрального різновиду традиційного підходу безсистемно вживають назви жін. або чол. р., а також узгоджують за родом дієслова минулого часу, прикметники та займенники (див. приклад 3 на рис. 1).

За гендерочутливого підходу⁶ уникають форм чол. р. стосовно жінок (див. приклад 4 на рис. 1).

Розгляньмо подавання узагальнених назв осіб (2б). За традиційного підходу вживають чол. р. у статево неозначених контекстах, коли йдеться про осіб обох статей, наприклад, «запрошуємо студентів і співробітників університету взяти участь у конкурсі...». Якщо ж хочуть обмежитися тільки колом осіб жіночої статі, узагальнену назву вживають у жін. р., наприклад: «Марія Познанська – одна з популярних *авторок* віршів для дітей». Це означає, що вона одна з популярних поеток, які пишуть для дітей. Коли б хотіли підкреслити, що вона одна з найпопулярніших серед усіх *авторів* (і жінок, і чоловіків), що пишуть вірші для дітей, слід було б вжити термін *автор*, а не *авторка*. Так само, в реченні «Тетяна Бондаренко – одна з найкращих *викладачок* (або *викладачів*) технікуму» форму *викладачок* чи *викладачів* обирають залежно від думки, яку хочуть висловити. [25, с. 8].

За поміркованого різновиду гендерочутливого підходу в статево неозначених контекстах уникають форм чол. р., змінюючи речення (див. приклад 5 на рис. 1), а за радикального різновиду використовують паралельно обидві форми жін. та чол. р. (див. приклад 6 на рис. 1). На нашу думку, останній приклад є надлишковим і суперечить принципу економії мовних засобів.

Не можна не погодитися з Я. Пузиренко [17], що жоден з цих підходів не є оптимальним. Зважаючи на це, пропонуємо компромісний варіант: якщо йдеться про конкретну особу, то її професійну назву треба подавати у формі, що відбиває стать особи, а узагальнені професійні назви – у чол. р. Наочною ілюстрацією запропонованого підходу є подані у табл. 2 приклади вживання професійних назв, побудовані на основі [25, с. 7–8].

⁶ Gender-sensitive approach, тобто підхід, який підкреслює поєднання гендерної рівності та гендерних відмінностей, українською і російською правильно називати **гендерочутливий** (бо він чутливий до гендера) та *гендерочувствительный* відповідно, а не *гендерночутливий* та *гендерночувствительный*.

Таблиця 2

Приклади вживання професійних назв

Професійна назва конкретної особи жіночої статі	Узагальнена професійна назва особи або офіційна назва посади, професії, звання тощо
Головну доповідь на конференції виголосила <i>завідувачка</i> кафедри Київського медичного університету <i>професорка</i> Ірина Шульженко	Як <i>професор</i> (а не як <i>професорка</i>) і <i>завідувач</i> (а не як <i>завідувачка</i>) кафедри вона проводить величезну наукову роботу
<i>Авторка</i> добре вивчила фактичний матеріал... (з рецензії)	Як <i>автор</i> (а не як <i>авторка</i>) книжки вона мала б з більшою відповідальністю поставитися до вивчення історичних джерел (з рецензії)
Слово має Тетяна Петренко, <i>викладачка</i> математики Машинобудівного технікуму	Тетяна Петренко працює лише кілька років, але вже набула досвіду <i>викладача</i> (а не <i>викладачки</i>)
Молода <i>вчителька</i> закінчує інститут заочно. Вона <i>відмінниця</i> навчання	Цього року Марії Іванівні Бондаренко присвоєно почесне звання «Заслужений <i>вчитель</i> України», вона <i>відмінник</i> освіти (тобто нагороджена нагрудним знаком «Відмінник освіти України»)

2. Моделі творення професійних назв жінок

Щоб зреалізувати викладену вище схему називання осіб, мовцєві потрібна система співвідносних професійних назв чол. і жін. р., утворених одна з одної⁷. Професійні назви жін. р. зазвичай творять, додаючи певний суфікс до основи або усіченої основи відповідних назв чол. р. Для творення професійних назв жін. р. з 25 відомих в українській мові фемінітивних суфіксів [20] використовують кілька найпродуктивніших: **-к(а)**; **-иц(я)**; **-ниц(я)**; **-ин(я)**. Обирають суфікс залежно від основи професійної назви чол. р. (табл. 3).

Таблиця 3

Основні моделі творення професійних назв жін. р.

Професійна назва чол. р. на	Професійна назва жін. р. на	Приклади творення
формант ⁸ – к(а)		
-авт	-автка	<i>астронавт</i> → <i>астронавтка</i> , <i>космонавт</i> → <i>космонавтка</i>

⁷ Як писав видатний російський мовознавець Г. Винокур «усяке суфіксальне утворення на позначання чоловіка передбачає паралельне утворення на позначання жінки» (наш переклад. – М. Г.) [4, с. 439]. Ця закономірність властива й українській мові [13, с. 137], яка творить позначення жінок від позначень чоловіків активніше за російську.

⁸ **Формант** (лат. *formans, formantis* – який створює) – афікс, за допомогою якого утворюється нове слово. Формант приєднується до твірної основи [9, с. 193].

Професійна назва чол. р. на	Професійна назва жін. р. на	Приклади творення
-ак	-ачка	<i>співак</i> → <i>співачка</i>
-ант	-антка	<i>аспірант</i> → <i>аспірантка</i> , <i>дипломант</i> → <i>дипломантка</i> , <i>дисертант</i> → <i>дисертантка</i>
-ар	-арка	<i>аптекарь</i> → <i>аптекарька</i> , <i>бібліотекар</i> → <i>бібліотекарка</i> , <i>ветеринар</i> → <i>ветеринарка</i> , <i>лікар</i> → <i>лікарка</i> , <i>словникар</i> → <i>словникарка</i>
-ат	-атка	<i>акробат</i> → <i>акробатка</i> , <i>делегат</i> → <i>делегатка</i> , <i>депутат</i> → <i>депутатка</i>
-ач	-ачка	<i>викладач</i> → <i>викладачка</i> , <i>збирач</i> → <i>збирачка</i>
-вар	-варка	<i>кашювар</i> → <i>кашюварка</i> , <i>пивовар</i> → <i>пивоварка</i>
-евик	-евичка	<i>стрижневик</i> → <i>стрижневичка</i>
-евт	-евтка	<i>терапевт</i> → <i>терапевтка</i> [17]
-ент	-ентка	<i>кореспондент</i> → <i>кореспондентка</i> , <i>студент</i> → <i>студентка</i>
-ер	-ерка	<i>контролер</i> → <i>контролерка</i>
-єр	-єрка	<i>кур'єр</i> → <i>кур'єрка</i>
-єрж	-єржка	<i>консьєрж</i> → <i>консьєржка</i>
-ир	-ирка	<i>касир</i> → <i>касирка</i>
-ист	-истка	<i>танцюрист</i> → <i>танцюристка</i> , <i>тракторист</i> → <i>трактористка</i>
-ій	-ійка	<i>водій</i> → <i>водійка</i> , <i>носій</i> → <i>носійка</i>
-ір	-ірка	<i>банкір</i> → <i>банкірка</i>
-іст	-істка	<i>економіст</i> → <i>економістка</i> , <i>журналіст</i> → <i>журналістка</i>
-їст	-їстка	<i>дзюдоїст</i> → <i>дзюдоїстка</i> [14, с. 50]
-мен	-менка	<i>бармен</i> → <i>барменка</i> , <i>спортсмен</i> → <i>спортсменка</i>
-овик	-овичка	<i>взуттьовик</i> → <i>взуттьовичка</i> , <i>військовик</i> → <i>військовичка</i> [14, с. 50]
-ом	-омка	<i>агроном</i> → <i>агрономка</i>
-онал	-оналка	<i>професіонал</i> → <i>професіоналка</i>
-ор	-орка	<i>автор</i> → <i>авторка</i> , <i>директор</i> → <i>директорка</i> , <i>лектор</i> → <i>лекторка</i> , <i>організатор</i> → <i>організаторка</i> , <i>редактор</i> → <i>редакторка</i>
-пед	-педка	<i>логопед</i> → <i>логопедка</i> [14, с. 50]
-тель	-телька	<i>вихователь</i> → <i>вихователька</i> , <i>у(в)читель</i> → <i>у(в)чителька</i>
-яр	-ярка	<i>кресляр</i> → <i>креслярка</i> , <i>мебляр</i> → <i>меблярка</i>
-яч	-ячка	<i>діяч</i> → <i>діячка</i>
формант -иц(я) та його похідний -ниц(я)		
-нець	-ниця	<i>обранець</i> – <i>обраниця</i> , <i>чернець</i> → <i>черниця</i>
-ник	-ниця	<i>арматурник</i> → <i>арматурниця</i> , <i>будівельник</i> → <i>будівельниця</i> , <i>керівник</i> → <i>керівниця</i> , <i>фрезерувальник</i> → <i>фрезерувальниця</i>

Професійна назва чол. р. на	Професійна назва жін. р. на	Приклади творення
-чик	-чиця	<i>льотчик</i> → <i>льотчиця</i>
-щик	-щиця	<i>паяльщик</i> → <i>паяльщиця</i>
-ур	-урниця	<i>штукатур</i> → <i>штукатурниця</i>
формант -ин(я)		
-атр	-атриня	<i>педіатр</i> → <i>педіатриня</i> [14, с. 50]
-ець (крім -нець)	-чиня, -кня	<i>кравець</i> → <i>кравчиня</i> , <i>продавець</i> → <i>продавчиня</i> , <i>борець</i> → <i>борчиня</i> [14, с. 50], <i>виборець</i> → <i>виборчиня</i> , <i>митець</i> → <i>мисткня</i> [13, с. 137]
-граф	-графиня	<i>топограф</i> → <i>топографиня</i> [13, с. 137]
-лог	-логиня	<i>геолог</i> → <i>геологиня</i> , <i>зоолог</i> → <i>зоологиня</i> [14, с. 51]
-ург	-ургиня	<i>хірург</i> → <i>хірургиня</i> (жива мова)
іменники у прикметниковій формі		
-вий	-ва	<i>ланковий</i> → <i>ланкова</i> , <i>черговий</i> → <i>чергова</i>
-ний	-на	<i>підручний</i> → <i>підручна</i> , <i>повірений</i> → <i>повірена</i>
-чий	-ча	<i>слідчий</i> → <i>слідча</i>
конкуренція формантів		
-аль	-альниця, -алька	<i>стригаль</i> → <i>стригальниця</i> , <i>скрипаль</i> → <i>скрипалька</i>
-ик	-икиня, -икеса	<i>фізик</i> → <i>фізикиня</i> , <i>політик</i> → <i>політикиня</i> [14, с. 52], <i>політикеса</i> [13, с. 139]
-івець	-івниця, -івка	<i>податківець</i> → <i>податківниця</i> , <i>податківка</i>
-овець	-овниця, -овка	<i>держпосадовець</i> → <i>держпосадовиця</i> , <i>держслужбовець</i> → <i>держслужбовка</i> [14, с. 51]

3-поміж фемінітивних словотворчих засобів формант **-к(а)** вирізняється найвищим рівнем продуктивності й за всіма словотвірними ознаками зберігатиме його в майбутньому [14, с. 50]. Це підтверджують дані табл. 3, згідно з якими серед професійних назв найпоширенішими і позбавленими емоційно-експресивних відтінків стали утворення із суфіксом **-к(а)**, який природно приєднуються до різних повних основ професійних назв чол. р., зокрема іншомовного походження, переважно без будь-яких супровідних модифікацій і змін.

Другим за продуктивністю вважають⁹ суфікс **-иц(я)** та його похідний **-ниц(я)** (табл. 3). Зрідка він приєднується до повних основ (наприклад, *стригаль* → *стригальниця*, *штукатур* → *штукатурниця*),

⁹ За даними [2, с. 18] цей фемінітивний суфікс має вдвічі нижчу продуктивність, ніж суфікс **-к(а)**. Проте для творення професійних назв жін. р. їхня продуктивність близька [10, с. 153].

але в більшості випадків зазначені деривати¹⁰ творяться від усічених основ. У процесі модифікування частіше відсікається **-ик** (*арматурник* → *арматурниця*), зрідка – **-ець** (*обранець* – *обраниця*) [20].

Якщо неможливо додати суфікси **-к(а)** та **-иц(я)** до основ відповідних чоловічих назв, бо виникає важкий для мови збіг звуків, то переважно вживають суфікс **-ин(я)** (*тазда* → *таздиня*, *майстер* → *майстриня*, *кравець* → *кравчиня*). Цей суфікс донедавна зараховували до непродуктивних. Проте сьогодні він вирізняється високою продуктивністю, і на думку А. Нелюби частотність його використання зростатиме [14, с. 50]. У живій мові від назв чол. р іншомовного походження за моделлю *герцог* → *герцогиня* почали творити відповідні назви жін. р. *геолог* → *геологиня*, *гінеколог* → *гінекологиня*, *онколог* → *онкологиня*, *педіатр* → *педіатриня*, *стоматолог* → *стоматологиня*, *хірург* → *хірургиня*, *топограф* → *топографиня*, *філолог* → *філологиня*, у чому можна переконатися в Інтернеті. Природність таких професійних назв очевидна, бо серед медиків і філологів жінки складають переважну більшість. У деяких університетах навіть традиційними стали творчі конкурси «**Філологиня** факультету». Сподіваємось, що з часом ці новотвори ввійдуть до словників і стануть загальноживаними. Як видно з табл. 3, суфікс **-ин(я)** приєднується як до власне українських, так і до запозичених основ. Він єдиний, що приєднується до твірних основ назв чол. р. з елементами **-атр**, **-граф**, **-лог**, **-ург** тощо, повністю витіснивши інші суфікси, зокрема **-ш(а)** й **-ес(а)**. Крім того, формант **-ин(я)** приєднується до основ на **-ець** (крім **-нець**), у яких цей елемент зберігається у видозміненій формі: *гравець* → *гравчиня*, *кінознавець* → *кінознавчиня*, *видавець* → *видавчиня* [14, с. 51].

У творенні професійних назв жін. р. також беруть участь іншомовні суфікси **-ес(а)**, **-ис(а)**, запозичені у XVIII–XIX ст. з французької мови (іноді через російську) у складі окремих слів, наприклад, *актор* – *актриса* (фр. *acteur* – *actrice*), *директор* – *директриса* (фр. *directeur* – *directrice*), *поет* – *поетеса* (фр. *poète* – *poétesse*). З англійської мови запозичено пару *стюард* – *стюардеса* (англ. *steward* – *stewardess*). Проте частина назв цього словотвірного типу виникла на власне українському ґрунті, причому суфікси **-ес(а)**,

¹⁰ **Дериват** (лат. *derivatum* – похідне) – слово, утворене від іншого первинного слова.

-ис(а) поєднувалися лише із співвідносними назвами осіб чол. р. іншомовного походження, наприклад, *критик* → *критикеса*. Протягом другої половини ХХ — початку ХХІ ст. у процесі творення професійних назв жіночого роду визначилася тенденція витіснити іншомовні суфікси **-ес(а)**, **-ис(а)** власне українським **-к(а)**, наприклад, *актриса* – *акторка*, *директриса* — *директорка*, *поетеса* — *поетка* тощо [19, с. 15-18].

Стилістично нейтральні форми з суфіксом **-к(а)** витісняють на периферію форми жін. р. з суфіксом **-ш(а)** [5, с. 91; 10, с. 153], які є розмовними (табл. 4).

Таблиця 4

Порівняння розмовних і стилістично нейтральних назв

Розмовні	Стилістично нейтральні
директор ша ¹¹	директор ка
секретар ша	секретар ка
учитель ша	у(в)читель ка

У сучасній живій мові, і зокрема в україномовному Інтернеті, у засобах масової інформації (ЗМІ) та в художній літературі активно творять професійні назви за найпродуктивнішими моделями, поданими в табл. 3.

3. Динаміка творення та внормовування професійних назв жін. р.

Процес творення назв жін. р. відбиває опановування жінками традиційно «чоловічих» професій, посади, отримання звань. Наочно динаміку цього процесу (безумовно з певним запізнюванням) подають словники. За даними [1] у «Словарі української мови» за ред. Б. Грінченка [22] назв осіб жіночої статі за фахом чи родом занять із суфіксом **-к(а)** зафіксовано 63, у шеститомному «Українсько-російському словнику» [24] їх уже – понад 500, а лише у перших п'яти томах тлумачного «Словника української мови» [23] – понад 300, серед яких є низка іменників, відсутніх у [24]. Оскільки ці назви виникають у живій мові, то словники їх спочатку фіксують як розмовні, проте частина з них дуже швидко стають стилістично нейтральними. Зокрема чимало назв, які в [24] ще позначено як розмовні, у [23] уже кваліфіковано як **нормативні**

¹¹ У другому значенні («Те саме, що директор¹ і директорка» [3, с. 297]). Перше значення цього слова («Жінка директора») ми не розглядаємо.

(табл. 5). Проте, як зазначає [18], позначки *розм.* до професійних назв жін. р. подано в [23] непослідовно. Наприклад, важко пояснити, чому назви *директорка* (т. 2, с. 282), *інженерка* (т. 4, с. 29), *службовка* (т. 9, с. 378) тощо мають цю позначку, а назви *агрономка* (т. 1, с. 18), *інспекторка* (т. 4, с. 32), *кондукторка* (т. 4, с. 259) тощо – ні. Зокрема нелогічною є позначка *розм.* щодо назви *директорка* (т. 2, с. 282), оскільки цю назву в [23] проілюстровано цитатами із творів класика української літератури І. Франка та радянського письменника М. Томчання.

Таблиця 5

Динаміка внормовування професійних назв жін. р. на -к(а).

Професійна назва жін. р.	[24]	[23]	[3]
агітаторка	розм. (т. 1, с. 5)	норм. (т. 1, с. 16)	норм. (с. 9)
ініціаторка	розм. (т. 2, с. 289)	норм. (т. 2, с. 281)	норм. (с. 497)
інспекторка	розм. (т. 2, с. 290)	норм. (т. 4, с. 32)	<i>розм.</i> (с. 499)
інструкторка	розм. (т. 2, с. 290)	норм. (т. 4, с. 34)	<i>розм.</i> (с. 499)
кондукторка	розм. (т. 2, с. 367)	норм. (т. 4, с. 259)	норм. (с. 564)
контролерка	розм. (т. 2, с. 370)	норм. (т. 4, с. 271)	норм. (с. 569)
коректорка	розм. (т. 2, с. 375)	норм. (т. 4, с. 287)	<i>розм.</i> (с. 574)
кулінарка	розм. (т. 2, с. 413)	норм. (т. 4, с. 391)	норм. (с. 595)
музикантка	розм. (т. 2, с. 551)	норм. (т. 4, с. 823)	<i>розм.</i> (с. 694)

Примітка. Розм. – обмежувальна позначка *розг.*, *розм.*, а норм. – відсутність будь-якої обмежувальної позначки.

Так само не зрозуміло, чому укладачі [3] повернули обмежувальні позначки певним професійним назвам жін. р. (табл. 5). Найдивнішим у [3, с. 528] виглядає позначка *рідко* щодо назви **касирка**, бо її немає ані в [23, т. 4, с. 115], де зазначену назву ілюструють цитати з творів М. Руденка та того самого М. Томчання, ані в [24, т. 2, с. 315].

Саме такі, часто застарілі або випадкові, позначки, що суперечать тенденціям розвитку української мови, у багатьох випадках заважають уживати в літературній мові наявні співвідносні жіночі назви. Тоді як посібник з культури мови [25, с. 9] радить «широко вживати такі утворення жіночого роду іменників, як *авторка*, *бібліотекарка*, *лікарка*, *директорка*, *кондукторка*, *касирка*».

Зазначені обмежувальні позначки спричинені не традиціями української мови, а позамовними чинниками, і, перш за все, психологічним впливом неписаних, але стійких правил називання

жінок, що діяли в радянські часи. Суть основних з них можна звести до таких положень [13, с. 135-136; 15]:

1) відсутність назв жін. р. для поширених професій розглядали не як прояв дискримінації жінок, а як **найвищий вияв** гендерної рівності в радянській державі¹². Одночасно, коли йшлося про ідеологічно важливі назви, створювали і активно вживали форми жін. р. У 30-ті роки ХХ ст. такою професійною назвою була *трактористка*, а в 60-ті роки – *космонавтка*. Останню професійну назву, яка на той час стосувалася лише однієї жінки – Валентини Терешкової, у [23, т. 4, с. 306] зафіксовано як нормативну;

2) прикладкову модель творення жіночих назв (*жінка-майстер, жінка-крavecь, жінка-лікар*) штучно нав'язували як переважну і водночас обмежували використання готових словотвірних відповідників (*майстриня, кравчиня, лікарка*);

3) активні в українській мові форманти творення жіночих назв визначали і стилістично маркували як розмовні й у такий спосіб обмежували-звужували вживання самих дериватів.

На жаль, багато людей і сьогодні перебувають під психологічним впливом цих настанов, наприклад, коли вони починають вітання з Міжнародним жіночим днем словами «Шановні жінки-колеги!» замість природного для української мови «Шановні колежанки!».

Деякі професійні назви осіб і сьогодні є лише у формі чол. р.: *академік, декан, доктор* (науковий ступінь), *монтер, слюсар, токар*¹³. Однак кількість таких слів поступово зменшується: учора професійна назва *прем'єр* була тільки в чол. р., але нові українські реалії 2005 та 2007–2009 років зумовили появу та поширення слова *прем'єрка* та *екс-прем'єрка* (про екс-прем'єр-міністра України Юлію Тимошенко). У

¹² Підкреслюючи цю рівність, послідовно вживали стосовно жінок назви чол. р. і за **наявності** відповідних стилістично нейтральних назв жін. р. Згадаймо, вірш «А що у Вас?» Сергія Михалкова: «С лесенки ответил Вова: // – Мама – **лётчик**? // Что ж такого? // Вот у Коли, например, // Мама — **милиционер**! // А у Толи и у Веры // Обе мамы — **инженеры**! // А у Левы мама — **повар**! // Мама-лётчик? // Что ж такого! // – Всех важней, – сказала Ната, – // Мама — **вагоновожатый**» (наше виділення – М. Г.), де діти послідовно називають мам іменниками чол. р., хоча російська літературна мова має стилістично нейтральні назви жін. р. *лётчица, повариха, вагоновожатая*.

¹³ У новітній академічній граматиці зазначено, що в таких іменниках, «звичайно співвідносних з формами чоловічого роду, потрібно вбачати омонімічні форми чоловічого і жіночого роду, з граматичного погляду розщеплювані на дві родові форми й найчастіше диференційовані узгоджуваними або координуваними словами» [5, с. 87].

ЗМІ почали вживати назви *адвокатка*, *лідерка*, *дизайнерка*, *доцентка*, *ректорка*, *режисерка* (зокрема про Кіру Муратову та Марину Вроду), *міністриня* та *міністерка* (зокрема про Оксану Білозір та Людмилу Денисову) *держсекретарка* (про Мадлен Олбрайт, Кондолізу Райс і Гіларі Клінтон), *президентка* (про президентів Латвії Вайре Віке-Фрейберге, Литви Далію Грибаускайте, Аргентини Крістіну Фернадес де Кірчнер та інших). Останню назву вже зафіксовано в [3, с. 1105] правда з позначкою *розмовне*. Проте за декілька останніх років її почали активно вживати не тільки стосовно політиків, а й щодо інших осіб, які головуєть у певному товаристві¹⁴, наприклад: *президентка Форуму видавців*, *президентка медіа-клубу*, *президентка фонду*, *президентка академії* тощо. І відповідно виникла назва *віце-президентка*.

Отже, що популярніша жінка і, відповідно, що частіше її згадують у ЗМІ, то швидше увійде в мову відповідна професійна назва особи жін. р.

Якщо для професійної назви особи на сьогодні ще немає спеціальної форми жін. р., то нині домінує тенденція вживати стосовно жінок цю назву в чол. р., а присудок у минулому часі та означення ставити у формі жін. р. [10, с. 157], наприклад: *видатна академік зазначала*, *декан підписала акт*.

Зауважимо, що від деяких професійних назв осіб чол. р. є паралельні утворення із суфіксами **-к(а)** та **-иц(я)**, які мають інше значення. Тому, наприклад, іменники чол. р. *вівчар*, *декан*, *матрос*, *рахівник* означають особу й жіночої, і чоловічої статі, бо *вівчарка* – це назва породи собак, яких використовують для охорони отари овець, складів тощо; *деканка* – це зимовий сорт груші; *матроска* – це форма блуза матроса з великим виложистим коміром особливого крою; *рахівниця* – це приладдя для лічби. *Швачка* шиє не взуття, як *шевець*, а плаття чи білизну; а дружина *шевеця* – не *швачка*, а *шевчиха* [25, с. 7].

Проте такі поодинокі винятки не заперечують загальної тенденції активного поширювання форм жін. р., що «впливає на вдосконалення регулярних виявів родової категоризації іменників». Також «впадає у

¹⁴ Борцям проти подібних нібито новотворів зауважу, що назву *президентка* саме в цьому значенні ще **1910 року** було зафіксовано у російському словнику іншомовних слів за ред. А. Н. Чудинова [21].

вічі зменшення кількості суфіксів-дублетів на позначення осіб жіночого роду» [5, с. 91].

Зважаючи на це, пропонуємо засади щодо вживання професійних назв жін. роду, подані на рис. 2.

Рис. 2. Пропозиції щодо вживання професійних назв жін. р.

По-перше, треба неупереджено переглянути обмежувальні позначки, подані у нормативних словниках щодо професійних назв жін. р., побудованих за найпродуктивнішими моделями (табл. 3). Сьогодні маємо хибне коло. Назву не вживають через обмежувальну позначку, а позначку обґрунтовують відсутністю прикладів вживання. На нашу думку, назви, наявні в авторському тексті класиків української літератури або сучасних письменників, треба тлумачити як стилістично нейтральні.

По-друге, стилістично нейтральні професійні назви жін. р. доцільно без обмежень вживати не тільки у ЗМІ, а й у фахових текстах: доповідях, листах, протоколах, рецензіях, експертних висновках тощо. Наприклад:

Для вирішення питань відряджасмо до Вас завідувачку відділу П. І. Шевченко (із службового листа);

Рецензія про статтю професорки Н. П. Трохимчук (заголовок рецензії);

Відгук про дисертаційну роботу здобувачки Т. І. Моргун
(заголовок відгуку);

Виступили: директорка А. В. Іванюк (з протоколу);

Інженерка III категорії К. П. В'юн працює (з характеристики).

Природність і доцільність такого слововживання в зазначених українських фахових текстах зумовлена тим, що для значної частини питомих українських прізвищ (на **-ко, -ук, -ун, -юк, -юн**) збігаються форми називного відмінка чол. та жін. р. Це часто створює незручності у спілкуванні, які жива мова долає творенням відповідних назв жін. р.

По-третє, назви-новотвори, побудовані за продуктивними словотворчими моделями та активно вживані у ЗМІ та живій мові, важливо зафіксувати у словниках нових слів. Це дасть змогу починати їх обмежено вживати в інших текстах та у подальшому заносити до нормативних словників.

Зважаючи на викладене вище, уважаємо вельми актуальним перевидати словник [6], максимально запропонувавши співвідносні назви осіб чол. і жін. р. і знявши певні обмежувальні позначки, спричинені гендерними стереотипами та впливом російської мови. Саме у впливі російської мови фахівці [17] вбачають чи не основну причину посилення обмежень на вживання назв жін. р. в українській мові. Річ у тім, що російська мова має семантико-стилістичні обмеження на вживання багатьох професійних назв жін. р., переважно утворених за допомогою форманта **-ш(а)**, який надає назвам виразно розмовного забарвлення, наприклад: рос. *директорша, кассирша, профессорша*. Проте, як вже зазначалося вище, українські назви жін. р. на **-к(а)** не мають такого стилістичного забарвлення. Треба зазначити, що саме це спричинює зворотній вплив української мови на російську, завдяки якому в російськомовному Інтернеті починають уживати такі російські новотвори як *авторка, гинекологиня, колежанка, содиректорка*.

Висновки.

1. Ефективно використовувати словотвірні можливості для розв'язання проблеми рівноправного називання жінок і чоловіків за посадою, професією, званням тощо заважає **психологічний вплив старих радянських настанов** і поставлених на їх основі позначок *розм.* та *рідко* у нормативних словниках.

2. Уважаємо за доцільне подавати:

а) у **чол. р.** – офіційні назви посад, професій, звань у **наказах, трудових книжках** тощо, навіть коли йдеться про жінку, що

підкреслює незалежність назв цих посад, професій, звань від статі особи, яка обіймає посаду, набуває професії, звання або вже має їх;

б) у **жін. або чол. р.** – професійну назву конкретної особи залежно від її статі;

в) у **чол. р.** – узагальнену назву осіб, коли йдеться про ознаку чи вимогу, що стосується всіх незалежно від статі, хто працює (навчається) у певній установі (закладі), обіймає посаду, має професію чи звання;

г) у **жін. р.** – узагальнену назву осіб, коли ознака чи вимога обмежується лише колом працівниць, студенток тощо, тобто осіб жіночої статі.

3. Викладений підхід є гендеротолерантним і відповідає тенденціям як живої, так і фахової мови, у якій професійні назви осіб жін. р. поступово усталюються як стилістично нейтральні. Саме назва жін. р. природна і доцільна, оскільки для значної частини питомих українських прізвищ (на **-ко, -ук, -ун, -юк, -юн**) збігаються форми називного відмінка чол. та жін. р., що часто створює незручності у спілкуванні, які жива мова долає творенням відповідних назв у жін. р.

4. Поступово зменшується кількість професійних назв осіб, які й сьогодні є лише у формі чол. р. Що популярніша жінка і відповідно що частіше її згадують у ЗМІ, то швидше увійде в мову відповідна професійна назва жін. р.

5. Українські суфікси **-к(а), -иц(я), -ин(я)** є продуктивними і творять професійні назви жін. р., позбавлені емоційно-експресивних відтінків.

6. У таких фахових текстах як **доповіді, листи, протоколи, рецензії, експертні висновки** тощо варто широко вживати стосовно жінок цілком нормативні, зафіксовані у словниках професійні назви осіб жін. р.

7. Пропонуємо у другому виданні словника [6] максимально подати співвідносні назви осіб чол. і жін. р. і зокрема зняти певні обмежувальні позначки, спричинені гендерними стереотипами та впливами інших мов. Це дасть змогу вживати у фахових текстах зафіксовані в [6] професійні назви жін. р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Босаківська Н. Л. Директор – директорка – директорша – директриса? / Н. Л. Босаківська [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kulturamovy.org.ua/KM/pdfs/Magazine11-10.pdf

2. Брус М. Словотвірна термінологічна база фемінітивної підсистеми української мови / М. Брус // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. – Донецьк : ДонНУ, 2011. – Вип. 23. – С. 17-21. – Режим доступу: <http://mova.dn.ua/images/stories/studii/studii23.zip>

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.

4. Винокур Г. О. Заметки по русскому словообразованию / Г. О. Винокур // Избранные работы по русскому языку. – М. : Учпедгиз, 1959. – С. 419-442. – Режим доступа: <http://danefae.org/lib/vinokur/1959/slovoobr.htm>

5. Вихованець І. Теоретична морфологія української мови : Академ. граматики укр. мови / Іван Вихованець, Катерина Городенська ; за ред. Івана Вихованця. – К. : Унів. вид-во «Пультсари», 2004. – 400 с.

6. Годована М. П. Словник-довідник назв осіб за видом діяльності / М. П. Годована ; за ред. Л. В. Туровської. – К. : Наук. думка, 2009. – 176 с.

7. Державний класифікатор України. Класифікатор професій ДК 003-95. Видання офіційне. – К. : Держстандарт України, 1998. – 412 с.

8. ДК 003:2010 Національний класифікатор України. Класифікатор професій (на зміну ДК 003:2005) // Затв. наказом Держспоживстандарту України від 28.07.2010 № 327.

9. Єрмоленко С. Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор. За ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.

10. Загнітко А. П. Теоретична граматики сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2011. – 992 с.

11. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 № 2866-IV.

12. Конституція України: Прийнята 28.06.1996 (зі змінами згідно із Законом України від 01.02.2011 № 2952-VI).

13. Нелюба А. М. «Гендерна лінгвістика» і малопродуктивні словотворчі засоби / А. М. Нелюба // Лінгвістика: зб. наук. праць. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – № 1 (22)

Частина II – С. 135–142. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ling/2011_1_2/18.pdf.

14. Нелюба А. М. Інноваційні зрушення й тенденції в українському жіночому словотворі / А. М. Нелюба // Лінгвістика: зб. наук. праць. – Луганськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2011. – № 2 (23) – С. 49-59. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ling/2011_2/8.pdf

15. Пода О. Ю. Газети Радянської України 20-40-х років ХХ століття: проблема гендерного маркування назв / О. Ю. Пода // Психолінгвістика. – 2008. – Т. 1. – С. 197-204. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Psyholing/2008_1/statti/08pouyrgm.pdf

16. Пода О. Ю. Фемінітиви і маскулінітиви як гендерні маркери журнальних заголовків у контексті політики західноукраїнських часописів для жінок / О. Ю. Пода // Держава та регіони. Сер. Гуманітарні науки : наук.-виробн. журн. – 2008. – № 3. – С. 120–126. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dtr/gn/2008_3/files/GN_03_08_Poda.pdf

17. Пузыренко Я. В. Агентивно-професійні назви осіб жіночої статі в лексикографічному описі та узусі : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.15 «Загальне мовознавство» / Пузыренко Ярина Василівна ; Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. Інститут філології. – К., 2005. – 21 с.

18. Пузыренко Я. В. До проблеми номінації осіб жіночої статі в українській мові (гендерний аспект) / Пузыренко Я. В. // Наукові записки НаУКМА. – 2000. – Т. 18: Філологічні науки – С. 36–42. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/naukma/Fil/2000_18/07_puzurenko_yav.pdf

19. Семенюк С. Запозичені форманти в іменниках з модифікаційним значенням жіночої статі (кінець ХVІІІ – початок ХХІ ст.) / Світлана Семенюк // Українська мова. – 2009. – № 2. – С. 14–20. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ukrm/2009_2/st2.pdf

20. Семенюк С. П. Формування словотвірної системи іменників з модифікаційним значенням жіночої статі в новій українській мові : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова» /

Семенюк Світлана Пилипівна ; Запоріж. держ. ун-т. – Запоріжжя, 2000. – 20 с. – Режим доступу: <http://disser.com.ua/contents/6621.html>

21. Словарь иностранных слов, вошедших в состав русского языка: Материалы для лексической разработки заимствованных слов в русской литературной речи / Составлен под ред. А. Н. Чудинова. – Издание третье, тщательно исправленное и значительно дополненное (более 5000 новых слов) преимущественно социально-политическими терминами, вошедшими в жизнь в последние годы. – СПб., Издание В. И. Губинского, 1910. – Режим доступа: <http://www.inslov.ru/>

22. Словарь української мови / Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко : У 4-х т. / НАН України. Ін-т української мови. – К. : Наук. думка, 1996. – Т. 1. – 495 с. ; Т. 2. – 558 с. ; Т. 3. – 516 с. ; Т. 4. – 616 с.

23. Словник української мови: В 11-ти т. / Ред. кол. І. К. Білодід та ін. – К. : Наук. думка, 1970-1980.

24. Українсько-російський словник: У 6-ти т. / За ред. І. Кириченко. – К.: АН УРСР, 1953-1963.

25. Чак Є. Д. Чи правильно ми говоримо? / Євгенія Чак. – К. : Освіта, 1997. – 240 с.

Стаття надійшла до редакції 02.03.2012

ГИНЗБУРГ М.

ПРОФЕССИОНАЛЬНЫЕ НАЗВАНИЯ КАК ЗЕРКАЛО ГЕНДЕРНОГО РАВНОПРАВИА

Рассмотрены языково-терминологические аспекты обеспечения гендерного равноправия в профессиональной сфере и в частности образование и употребление в специальных текстах профессиональных названий в женском и мужском роде.

Ключевые слова: профессиональное название, гендерное равноправие, женский род, мужской род

Ginzburg M.

PROFESSIONAL NAME AS A MIRROR OF GENDER EQUALITY

The article deals with the language and terminology aspects of gender equality in the professional sphere and in particular the formation and use in special texts of professional names in the feminine and masculine.

Key words: professional name, gender equality, feminine, masculine